

Урок 8

Тема. Що таке права і свободи людини

Мета: дати уявлення про поняття «права і свободи людини», види прав і свобод людини, міжнародні документи з прав людини і прав дитини; розвивати вміння тлумачити поняття «права і свободи людини», описувати види прав і свобод людини і наводити приклади; аналізувати зміст окремих статей Загальної декларації прав людини, Конвенції ООН про права дитини.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: урок з використанням мультимедійних технологій.

Обладнання: відеофрагмент новин, мультимедійне обладнання, електронна презентація, тексти правових документів.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності

Перегляд відеозапису одного з телевіпусків новин (телеканал «NEWS Міжнародні новини») з фрагментами про порушення прав людей.

Постановка проблемного питання

1. Що вразило вас у переглянutoму матеріалі?
2. Чи відчуваєте ви, що відбулося зараз з людиною?

III. Вивчення нового матеріалу

У ч и т е л ь.

Конституція України 1996 р. вперше закріпила положення про визнання людини, її життя і здоров'я, честі й гідності, недоторканності й безпеки в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України).

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини визнано головним обов'язком держави. У разі порушення його прав та свобод громадянин може звернутися з метою їх захисту до судових органів, прокуратури, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, інших органів влади та посадових осіб.

Ознайомлення з ключовими поняттями теми: «права», «гідність», «свобода», «рівність», «толерантність».

Завдання

На мультимедійному проекторі демонструються слайди з висловлюваннями відомих людей, в яких учням належить вставити пропущене слово.

1. Якою повинна бути людина, якщо скоро Син Божий сплатить за її __ (права) найвищою

ціною? (*Папа Іоанн Павло II*)

2. Але коли мислителі XVIII ст. проголосили справжню свободу людини, то із християнської традиції разом зі свободою народилася вимога громадянської __ (рівності). (*В. Янков*)

3. Свобода є правом робити все, що дозволено __ (законом). (*Ш. Монтеск'є*)

4. Це не поступка, не милість, не потворство, — це, насамперед, активне ставлення, яке формулюється на основі визнання універсальних прав та основних __ (свобод) людини. (*ЮНЕСКО*)

Евристична бесіда

1. Що потрібно кожному з нас для життя та розвитку?

2. З ким людина вступає у відносини в таких випадках:

- а) вдома;
- б) у дворі;
- в) в школі;
- г) купуючи товари в магазині;
- д) сплачуючи комунальні послуги;
- е) заповнюючи декларацію про доходи;
- ж) беручи участь у виборах.

У ч и т е л ь. Вступаючи у відносини з іншими людьми, з державою, ми маємо бути захищені від посягань, а також повинні мати можливості задовольнити свої потреби.

Можливість людини мати певні матеріальні, соціальні та духовні блага, які необхідні їй для нормального існування і розвитку, називаються правами людини.

Важливим засобом захисту прав та свобод людини є гарантії.

Вони є системою норм, принципів та вимог, які забезпечують процес дотримання прав та законних інтересів людини. Призначенням гарантій є забезпечення найсприятливіших умов для реалізації конституційно закріпленого статусу людини. Таким чином, гарантії є засобом, що забезпечує перехід від передбачених конституцією можливостей до реальної дійсності.

Ефективність гарантій залежить від рівня розвитку загальноправових принципів, стану економіки, рівня розвитку демократичних інститутів, реальності політичної системи суспільства, наявності системи досконалих законів у державі, ефективності механізмів реалізації законоположень, ступеня правової свідомості, правової культури населення, узгодженості інтересів населення та суспільства в цілому і наявності високоефективного органу конституційного контролю.

Механізм соціально-правового захисту відображає права та свободи особи як вищу цінність; рівень соціальної справедливості у суспільстві, ступінь гарантованості прав та свобод особи; дотримання суспільного порядку та безпеки. Згаданий вище механізм характеризується

як певна структура, яку складають взаємодіючі елементи.

1. Органи державної влади і місцевого самоврядування, що реалізують законодавчо закріплені гарантії у межах повноважень.
2. Підприємства, установи та організації гарантують права і свободи своїх працівників.
3. Політичні партії та громадські організації щодо гарантування прав їх учасників.
4. Спеціалізовані державні органи і громадські організації, до повноважень яких входить захист та гарантування прав і свобод.
5. Засоби масової інформації як засіб доведення змісту та можливостей гарантій до адресатів.
6. Система нормативних актів, що закріплюють гарантії та регламентують порядок їх здійснення.

Основними факторами підвищення дієвості роботи механізму соціально-правового захисту прав людини, як і інших засобів гарантування цих прав, є: створення ефективних контрольних процедур поновлення порушених прав; вдосконалення правової бази з регулювання та захисту прав і свобод людини на національному та міжнародному рівнях, механізму реалізації конституційних прав і свобод; поширення інформації про права та свободи людини; надання допомоги професійними юристами, що розробляють проблеми прав людини, парламентарям та населенню; підвищення рівня правової культури і свідомості всіх суб'єктів права.

Але іноді держава не має права втручатися. Простір, в який держава не може втручатися, називається «свободою». Свобода передбачає право вибору. Це означає, що людина сама вибирає, що їй робити. При цьому вона повинна усвідомлювати, що вона несе відповідальність за свій вибір. Свобода повинна бути обмежена законом.

Бесіда

1. Як ви вважаєте, чи може наявність прав у людини залежати від, віку, статі, кольору шкіри, соціального походження?
2. Чи справедливо, коли люди різної статі, статків, соціального походження та положення мають різний обсяг прав?
3. Чи повинні люди різної статі, статків, походження тощо по-різному відповідати перед законом?
4. Поясніть, як ви розумієте зміст прислів'їв: «Закон — це дишло: куди забажаєш, туди й повернеш», «Закон що павутіння: джміль проскоче, муха ув'язне», «Закони святі, законники — супостати».
5. Чи може влада безпідставно позбавляти чи обмежувати права?

У ч и т е л ь. Міжнародне співтовариство приділяє значну увагу розвитку та забезпеченню

прав людини. Демократизації процесу, пов'язаного з проголошенням і захистом прав людини, значною мірою сприяло прийняття низки міжнародних документів щодо закріплення, правової регламентації та розробки механізму міжнародного захисту прав людини у державах, що підписали відповідні міжнародні документи.

Після Другої світової війни проблема прав людини з суто внутрішньої перетворилася на міжнародну. Поступово Конституційне право почало піддаватися впливу міжнародних стандартів.

Був прийнятий ряд міжнародних документів, що зобов'язують держави, які підписали їх, дотримуватися й розвивати повагу до прав людини без жодної дискримінації. Першим великим правовим актом стала Загальна декларація прав і свобод людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р.

3 вересня 1953 р. була прийнята Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод. Цей документ гарантував громадянам держав членів Ради Європи дотримання їхніх конституційних прав. Для того щоб ефективно захищати права людини і належним чином реагувати на їх порушення, створені органи контролю: Комісія з прав людини, Центр прав людини,

Європейський суд, що розглядає порушення прав людини на державному рівні.

Щоб мати уявлення про обсяги міжнародної діяльності, пов'язаної із захистом прав людини, достатньо зазначити, що основними актами, які регулюють цивільні і політичні права на міжнародному рівні, є Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р., Пакт про цивільні і політичні права від 9 грудня 1966 р., Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання за нього від 9 грудня 1948 р., Конвенція про припинення злочину апартеїду і покарання за нього від 30 листопада 1973 р., Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських чи таких, що принижують гідність, видів поведінки і покарання від 10 грудня 1984 р. та європейська Конвенція про захист прав людини й основних свобод від 4 листопада 1950 р. Європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод встановлює не лише найбільш вдалу у світі систему норм міжнародного права для захисту прав людини, але й одну з найбільш розвинених форм міжнародної юридичної процедури.

Виступи учнів із доповідями

Учні доповідають про основні міжнародні документи щодо захисту прав людини (з електронними презентаціями-проектами).

«Кластер»

З нарізаних аркушів паперу, на яких записані різні права та свободи людини, треба згрупувати права і свободи людини.

1. Особисті (стосуються охорони приватного життя особистості, її свободи, безпеки,

власності).

2. Політичні (ними користується людина як учасник громадського життя, вони пов'язані з участю громадян у виконанні та контролюванні влади).
3. Економічні (стосуються людини, як учасника господарського життя).
4. Соціальні (зобов'язують державу до створення умов гідного рівня життя, охорони здоров'я та соціального забезпечення).
5. Культурні (містять право на навчання та участь у культурному житті).
6. Особливим видом прав є права меншин (національні, релігійні), та окремих груп (права жінок).

Завданн

Близько 250 мільйонів дітей у світі вимушені важко працювати або жебрачити, близько 30 мільйонів не мають можливості ходити до школи, близько 5 мільйонів щороку помирають від тяжких хвороб.

1. До яких наслідків може призвести подібне становище?
2. Чи завжди діти можуть самостійно захистити себе? Якщо ні, то чому?
3. Що повинно за таких обставин зробити суспільство?

Розповідь учителя про основні міжнародні документи, спрямовані на захист прав дитини

1959 р. — проголошення Декларації прав дитини.

10 листопада 1959 р. — прийнято Конвенція ООН з прав дитини. Відповідно до Конвенції дитиною вважається людська істота віком до 18 років.

Права дитини — це певні специфічні можливості, які необхідні дітям для існування й досягнення зрілості.

Задання

- Назвіть особливі права, які, на ваш розсуд, повинні мати діти.

1-й варіант

До специфічних прав дітей належать:

- 1) право на життя та розвиток;
- 2) право на набуття та отримання громадянства;
- 3) право мати сім'ю;
- 4) свобода релігії та переконань;
- 5) свобода слова, в тому числі і право бути вислуханим у справах, що стосуються дитини;
- 6) свобода від усілякого насильства;
- 7) неможливість винесення щодо дитини смертного вироку та вироку про довічне ув'язнення;

- 8) право на охорону здоров'я;
- 9) право на відпочинок;
- 10) право на достойні умови життя;
- 11) право на освіту;
- 12) право на користування культурними цінностями;
- 13) право на інформацію, в тому числі і щодо своїх прав;
- 14) право на свободу суспільних організацій та об'єднань.

Завдання

1. Чому серед наданих прав відсутні економічні?
2. Які спільні права є у дорослих і дітей?
3. Хто повинен піклуватися про захист прав дитини?

2-й варіант

При обговоренні даної теми треба показати, що права передбачають виконання відповідних обов'язків. З цією метою проводимо таку вправу.

Розділіть клас на пари, кожен учень повинен записати по 5 прав, які, на його розсуд, він повинен мати в школі та удома.

Попросити учнів обмінятися списком із сусідом по парті, кожен учень має поміркувати про обов'язки, які відповідають данному праву.

Кожна пара зачитує всьому класу 2 права з відповідними обов'язками, учитель записує це на дошці

Обговорення за запитаннями

1. Чи важко знайти обов'язки, які відповідають кожному праву?
2. Чи завжди права збігаються з обов'язками?

Електронна презентація «захист прав людини в Україні»

Держави, що підписали Загальну декларацію прав людини та Конвенцію з прав дитини, взяли на себе зобов'язання їх виконувати. Цей процес контролюють Комітет ООН з прав людини, Міжнародна дитяча організація ООН (ЮНІСЕФ). Права людини і дитини зафіксовані в конституціях держав, в тому числі і в Конституції України. У нашій державі людина, права якої порушено, може звернутися до суду, міліції та інших державних установ, до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини.

IV. Підсумки уроку

«Відкритий мікрофон»

- Як ви вважаєте, чи завжди ці звернення є дієвими і чому?

Рефлексія

1. Якщо вас попросять зобразити символ свободи, який предмет-символ виберете ви?

2. Якого кольору буде ваш символ?
3. Який символ, на вашу думку, відповідає поняттю «гідність»?
4. Який колір відповідає цьому поняттю?
5. Яким символом ви б зобразили поняття «рівність»? Якому кольору відповідає це поняття?
6. У вашому дитячому житті що вас найбільше лякає, турбує, від чого ви відмовляєтесь?
7. Як представити ваші побоювання у вигляді символу? Якого кольору він буде?
8. Які ви маєте сподівання? Що вам подобається? Якого кольору ваша надія?

Учитель аналізує відповіді, учні виконують свої символи із картону, розмальовують їх.

Церемонія прикрашання дерева, на якому діти вивішують свої символи надії, побажань, свободи, рівності, упереджень, надії. (Якщо бракує часу, можна провести анкетування та підготувати символи заздалегідь, а на уроці лише провести церемонію прикрашання дерева.)

V. Домашнє завдання

1-й варіант

Написати твір-роздум на тему «Яким буде суспільство, якщо всі погодяться із необхідністю дотримуватися прав людини. Чи можна це здійснити?»

2-й варіант

Знайдіть у матеріалах періодичної преси факти про позбавлення, захист і реалізацію прав людини.

Джерела:

1. «Усі уроки «Правознавство. Практичний курс». 9 клас»
2. Книга «Правознавство 9 клас. Дидактичні матеріали до курсу»
3. Сайты: www.aau.edu.ua
www.upravo.org
www.nplu.kiev.ua
pravo.biz.ua
chitalka.info